

Fond za humanitarno pravo

HlcIndexOut: 027-3210-1

Beograd, 24.02.2012.

Izveštaj o aktivnostima FHP-a Period: 1. januar – 31. decembar 2011.

Misija

Fond za humanitarno pravo [FHP] pomaže post-jugoslovenskim društvima da uspostave vladavinu prava i prihvate nasleđe masovnog kršenja ljudskih prava kako bi se utvrdila krivična odgovornost za počinioce, zadovoljila pravda i onemogućilo ponavljanje.

Uvod

Privođenje pravdi poslednjih begunaca optuženih pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), Ratka Mladića i Gorana Hadžića, bili su najvažniji događaji u kontekstu uspostavljanja tranzicione pravde u Srbiji tokom 2011. godine. Međutim, ostali pravno-politički događaji u 2011. godini učvršćuju utisak da suočavanje sa prošlošću nije na agendi političkih elita u Srbiji.

Hapšenja Ratka Mladića 26.05.2011. i Gorana Hadžića 20.07.2011. godine zauzela su, nakratko, centralno mesto u političkom životu Srbije. Međutim, retki su političari i mediji koji su u prvi plan istakli teške zločine koji se Mladiću i Hadžiću stavljaju na teret. Umesto toga, fokus je, kao i nakon hapšenja Radovana Karadžića, bio na trivijalnim detaljima njihovog skrivanja i hapšenja. Zvaničnu vest da je uhapšen Ratko Mladić javnosti je saopštio lično predsednik Republike Srbije Boris Tadić. U svom obraćanju medijima, predsednik je rekao da je hapšenjem Ratka Mladića „okončan jedan težak period naše istorije i skinuta ljaga sa Srbije i pripadnika srpskog naroda”, te da su hapšenjem Mladića Srbiji „otvorena vrata” Evropske unije, ne pominjući potrebu da se o teškim zločinima iz prošlosti otvori društvena debata.

O nespremnosti institucija da suštinski otvore pitanje teškog nasleđa prošlosti govore i reakcije institucija na dve inicijative civilnog društva. U junu, predsednik Srbije Boris Tadić je odbio da primi potpise prikupljene tokom kampanje *Milion potpisa za REKOM* i predstavnike Koalicije za REKOM. Služba predsednika Srbije obavestila je Koaliciju za REKOM da je predsednik zauzet i preporučila da peticiju preda Službi Predsedništva Srbije, što je Koalicija odbila kao neprihvatljivo i uvredljivo rešenje. U septembru, FHP je organizovao promociju prvog toma *Kosovske knjige pamćenja*, posvećene žrtvama i njihovim porodicama. Niko od predstavnika institucija nije se odazvao pozivu da prisustvuje promociji, uz obrazloženje da su zauzeti.

U decembru 2011. godine, Evropski savet je doneo odluku da dodeljivanje statusa kandidata za članstvo u EU Srbiji odloži za mart 2012. godine zbog podrške Srbije paralelnim institucijama na severu Kosova. Pregovori između srpskih i kosovskih institucija o temama važnim za bolji život građana Kosova i Srbije, koji su počeli u martu 2011, prvi su pomak u normalizaciji odnosa Srbije i Kosova, još od 1999. godine. Međutim, paljenje graničnog prelaza Jarinje a zatim višemesečno blokiranje dva prelaza (Jarinjke i Brnjak),

Fond za humanitarno pravo

ubistvo kosovskog policajca, kao i sukobi Srba sa severa Kosova sa pripadnicima KFOR-a ukazali su da je uticaj institucija Republike Srbije i pojedinih partija iz opozicije na događaje na Kosovu još uvek veoma snažan.

FHP se zbog kritike rada Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije tokom 2011. godine suočio sa snažnim pritiskom i napadima od strane ove institucije¹. FHP je, između ostalog, kritikovao strategiju tužilaštva da procesuiraju državljane drugih post-jugoslovenskih država uz istovremeno odsustvo spremnosti da procesuiraju oficire srpske vojske i policije. Takođe, FHP je izneo podatke i dokaze koji ozbiljno dovode u sumnju profesionalnost zamenika tužioca za ratne zločine Dragoljuba Stankovića. Kao odgovor na kritike, zamenik tužioca je podneo privatnu krivičnu tužbu za klevetu protiv izvršne direktorke FHP-a a Tužilaštvo za ratne zločine objavilo je odgovore na nalaze izveštaja FHP-a o suđenjima za ratne zločine u kojem se Nataša Kandić, između ostalog, optužuje da uvek „polazeći sa stanovišta svojih interesa“ želi da „dokaže da je naša država odgovorna za sve zločine u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i na Kosovu“².

FHP je i u 2011. godine sprovodio brojne aktivnosti koje su imale za cilj podršku društvima bivše Jugoslavije u uspostavljanju tranzicione pravde.

I Dokumentovanje

Tokom 2011. godine, FHP je radio na izradi registra ljudskih gubitaka u oružanim sukobima 1991-1995. i 1998-2000, dokumentovanju ratnih zločina i drugih povreda ljudskih prava, kreiranju dosijea mogućih počinilaca i transferu arhive MKSJ. Prikupljena građa profesionalno je organizovana i pohranjena u Arhivu FHP, a zatim uneta i analizirana u Bazi podataka o ratnim zločinima FHP-a (Baza podataka).

1. Ljudski gubici

Tokom 2011. godine, FHP je nastavio sa prikupljanjem, proverom i dopunom registara ljudskih gubitaka u oružanim sukobima 1991-1995. i 1998-2000. U 2011. godini, FHP je nakon dve godine rada objavio preliminarne rezultate Popisa ljudskih gubitaka Srbije i Crne Gore tokom sukoba u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH, kao i prvi tom *Kosovske knjige pamćenja*.

1.1. Popis ubijenih, stradalih i nestalih na Kosovu u periodu 1998-2000.³

Istraživanje

Istraživači FHP su intervjuisali 508 svedoka i članova porodica žrtava. Na osnovu izjava, prikupljene su informacije o 644 osobe koje su ubijene, stradale ili nestale na teritoriji Kosova. Pored intervjua, istraživači su radili i na proveri zapisa, pretrazi podataka dostupnih putem interneta, proveri spiskova i

¹ Videti izveštaj *Nezakonitosti u procesuiranju ratnih zločina u Republici Srbiji*, 10.03.2011. godine. Izveštaj je, kao poverljiv, poslat institucijama i Delegaciji EK u novembru 2010. godine. Obelodanjen je 10.03.2011. godine.

² *Primebde na izveštaje Fonda za humanitarno pravo*, Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije, www.tuzilastvorz.org

³ Ovaj projekat zajednički sprovode FHP i FHP Kosovo, koji je od aprila 2011. godine samostalna organizacija.

Fond za humanitarno pravo

identifikovanju i kontaktiranju relevantnih svedoka. Tokom istraživanja, prikupljeno je i preko 400 dokumenata (uverjenja, umrlice, izvodi iz matičnih knjiga, novinski članci itd), i preko 1.700 fotografija (fotografije žrtava, spomenika, mesta zločina).

Takođe, istraživači su na terenu proverili podatke o preko 350 osoba za koje su postojali nepotvrđeni podaci da su stradali u okolnostima koje su u vezi sa oružanim sukobima, za koje se u većini slučajeva pokazalo da se radi o osobama koje su umrle prirodnom smrću ili u okolnostima koje nemaju direktne veze s ratom.

Analiza podataka

Analitičari su obradom preko 2.000 dokumenata registrovali 574 nove žrtve a postojeće dosjee žrtava dopunili sa preko 15.000 novih podataka⁴. Na osnovu analize podataka, tokom 2011. godine iz glavne evidencije ubijenih, nestalih i stradalih uklonjeno je 377 dosjea osoba⁵.

FHP je u 2011. godini posebnu pažnju poklonio analizi dokumenata iz Sudske baze podataka MKSJ - dokaza predstavljenih tokom suđenja u predmetima koji se tiču zločina počinjenih na Kosovu. Radi se o preko 400 izjava svedoka, ratnih dnevnika, naređenja, borbenih izveštaja oružanih snaga, izveštaja sa ekshumacija i forenzičkih izveštaja, fotografija, mapa i druge relevantne dokumentacije. Pregledano je preko 3.000 dokumenata, izdvojena su i u bazu podataka uneta 662 dokumenta, dok su iz 422 dobijeni konkretni podaci o pojedinačnim žrtvama.

1.1.2. Kosovska knjiga pamćenja

U 2011. godini, FHP je radio na izradi prvog i drugog toma *Kosovske knjige pamćenja*⁶. Analitičari su na osnovu analize preko 500 dokumenata napisali 420 novih zapisa kojima se opisuje sudbina 705 ubijenih, stradalih i nestalih u masovnim i pojedinačnim zločinima/incidentima na Kosovu 1998-1999. godine. Takođe, analitičari su novim podacima dopunili 887 ranije napisanih zapisa koji se odnose na ukupno 1.540 ubijenih, stradalih ili nestalih.

U prvoj polovini godine, FHP je radio na pripremi za štampu prvog toma *Kosovske knjige pamćenja*. Preko 1.000 narativa je prevedeno na albanski i engleski jezik a zatim i uređeno (uređivanje navođenja izvora, toponima, mikrolokacija i slično); narativi na sva tri jezika (srpski, albanski i engleski) su lektorisani; pripremljeni su ostali segmenti knjige (uvod, statistika, liste skraćenica i izvora, indeksi imena, mesta poslednjeg prebivališta i mesta zločina/incidenta); urađen je prelom knjige na sva tri jezika; urađene su dve korekture knjige na sva tri jezika.

U septembru, FHP je objavio prvi tom *Kosovske knjige pamćenja*, koji sadrži narative o 2.046 osoba koje su izgubile život ili nestale na Kosovu tokom 1998. godine⁷.

⁴ FHP je evidentirao i preko 600 imena osoba za koje, prema ustanovljenim metodološkim pravilima, ne postoji dovoljno podataka o tome da li se radi o osobi koja je izgubila život u vezi sa oružanim sukobom.

⁵ Za ove osobe je utvrđeno da su: a) pod drugim ili sličnim imenom već bili evidentirani u Bazi podataka; b) pronađene žive; c) umrle prirodnom smrću; d) umrle pod okolnostima koje nisu u direktnoj ili indirektnoj vezi sa oružanim sukobom; e) izgubile život usled samopovređivanja; f) žrtve koje su evidentirane iz izvora za koji je utvrđeno da se ne može smatrati pouzdanim.

⁶ Prvi tom obuhvata period januar-december 1998. a drugi tom januar-mart 1999. godine.

⁷ Više o knjizi i promociji videti u Odeljku IV, *Informisanje javnosti i Outreach* (strana 12).

Fond za humanitarno pravo

2. Popis ljudskih gubitaka Srbije i Crne Gore tokom sukoba u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH (1991-1995)

Istraživanje

Tokom ovog perioda istraživači su intervjuisali 162 svedoka i članova porodica ubijenih, nestalih i stradalih u ratovima u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH. Na osnovu izjava, prikupljeni su podaci o 171 osobi. Istraživači su prikupili i oko 300 relevantnih dokumenata (uverenje VJ o okolnostima stradanja vojnika, umrlice, itd) i 179 fotografija stradalih i spomenika.

Analiza podataka

Tokom perioda izveštavanja, analitičari su analizom 1.570 dokumenata (izjave svedoka, novinskih članaka, čitulja, fotografija spomenika, spiskova i izveštaja), registrovali 174 osobe o kojima FHP do sada nije imao podataka, dok su dosijee ranije registrovanih osoba dopunili sa oko 1.500 novih podataka. Istovremeno, analitičari su iz glavne evidencije uklonili 25 imena osoba za koje se utvrdilo da su: a) pod drugim ili sličnim imenom već bile evidentirane u Bazi podataka; b) pronađene žive; c) umrle pod okolnostima koje nisu u direktnoj ili indirektnoj vezi sa ratnim stanjem.

Analiza dokumenata podrazumevala je upoređivanje podataka sa spiskovima nestalih, ubijenih i stradalih koje su sačinili Istraživačko dokumentacioni centar (IDC) i Dokumentaciono-informacioni centar *Veritas*, u cilju utvrđivanja poslednjeg mesta boravišta za osobe za koje to do tada nije utvrđeno.

U aprilu, FHP je održao tri javne prezentacije preliminarnih rezultata Popisa ljudskih gubitaka Srbije i Crne Gore u ratovima u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH⁸.

3. Popis ljudskih gubitaka tokom NATO bombardovanja

FHP je tokom 2011. godine analizom dokumentacije (izveštaji, novinska arhiva, publikacije) evidentirao 75 žrtava NATO bombardovanja a dosijee ranije evidentiranih žrtava dopunio sa preko 670 novih podataka. FHP je do sada poimenično registrovao 742 osobe stradale tokom NATO bombardovanja u Srbiji, na Kosovu i Crnoj Gori.

4. Mapiranje mogućih počinitelaca ratnih zločina

Analizom presuda, transkripata i dokaza u postupcima pred MKSJ, kao i pred Posebnim odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, izjavama žrtava i svedoka koje je prikupio FHP, kao i drugom dokumentacijom iz Arhive FHP-a, FHP je tokom 2011. godine formirao preko 600 dosijea ratnih zločinaca i osumnjičenih za ratne zločine na prostoru bivše Jugoslavije, u kojima se navodi opis zločina i pravna

⁸ Video zapise, izveštaje i statističke podatke prikazane na prezentacijama pogledati na www.hlc-rdc.org

Fond za humanitarno pravo

kvalifikacija dela. Na osnovu formiranih dosijea, FHP je u 2011. godini sačinio i podneo dve krivične prijave⁹.

Dosije: 10. Diverzantski odred Glavnog štaba Vojske Republike Srpske

U septembru 2011, FHP je objavio dosije o 10. Diverzantskom odredu Vojske Republike Srpske (VRS). Radi se o jedinici za specijalne zadatke pod komandom Glavnog štaba VRS koja je učestvovala u izvršenju genocida u Srebrenici, u julu 1995. U dosijeu su navedeni osnovni podaci o ovoj jedinici, njenim do sada identifikovanim pripadnicima, kao i o vezi ove jedinice sa tadašnjom Vojskom Jugoslavije. Dosije je zasnovan na intervjuima koje su pripadnici odreda dali istražiteljima MKSJ, svedočenjima i dokaznim predmetima iz postupaka *Radislav Krstić* i *Vujadin Popović i dr.* koji su se vodili pred MKSJ, izjavama FHP-a, kao o drugim relevantnim dokumentima.

5. Transfer Haške arhive¹⁰

5.1. Video arhiva i dokazni predmeti

Građa nastala tokom 18 godina rada MKSJ najvredniji je izvor podataka o zločinima počinjenim na teritoriji bivše Jugoslavije. Kao takva, ona predstavlja osnovu za uspostavljanje vladavine prava i proces suočavanja sa prošlošću u zemljama naslednicama bivše Jugoslavije. Zbog toga, FHP je i tokom 2011. godine u svoju Arhivu prenosio video arhivu suđenja pred MKSJ, kao i dokazne predmete izvedene u ovim postupcima. U periodu izveštavanja, FHP je presnimio ukupno 941 dan suđenja i 8.733 dokumenata na engleskom i BHS jeziku.

Do kraja 2011. godine, FHP je u svoj Arhiv pohranio video snimke više od 90% do sada održanih suđenja pred MKSJ, odnosno 8.165 dana suđenja u DVD formatu i oko 110.000 dokumenata iz SDB¹¹.

5.2. Transkripti suđenja pred MKSJ¹²

S obzirom da su službeni jezici suđenja pred MKSJ engleski i francuski, šira javnost u bivšoj Jugoslaviji ne može imati uvid u tok suđenja koja se odvijaju pred ovim sudom. Zbog toga, FHP od 2002. godine transkribuje video zapise suđenja na BHS jezicima.

Tokom perioda izveštavanja, FHP je transkribovao i izvršio redakturu ukupno 33 dana suđenja na 1.404 strana A4 formata u predmetu *Gotovina i dr.*

⁹ Videti Odeljak II, *Pravda i reforma institucija* (strana 7)

¹⁰ Na osnovu sporazuma sa Sekretarijatom Haškog tribunala FHP je započeo sa kopiranjem haške arhive u februaru 2005. godine.

¹¹ Sadržaj video arhive videti na www.hlc-rdc.org

¹² Počev od 2010. godine, MKSJ je počeo sa samostalnim transkribovanjem suđenja na BHS jezike. Međutim, MKSJ ne transkribuje kompletne predmete već isključivo delove suđenja koji su relevantni za predmete u toku, odnosno procesuiranje zločina pred lokalnim pravosuđem.

Fond za humanitarno pravo

Do sada je kompletno transkribovano šest predmeta (*Slobodan Milošević, Naser Orić, Mitar Vasiljević, Mrkšić i dr, Limaj i dr, Haradinaj i dr*). Transkribovano je ukupno 1.168 dana suđenja na oko 52.000 strana A4 formata. Svi transkripti postavljeni su na veb sajt FHP-a i dostupni su široj javnosti.

6. Baza podataka¹³

Baza podataka najvažniji je instrument FHP-a za pretragu i analizu podataka o ratnim zločinima i drugim kršenjima ljudskih prava. Koristi se između ostalog za evidentiranje dokumentacije, analizu i grupisanje podataka prema definisanim kriterijumima i izradu statističkih analiza.

U 2011. godini, u Bazu podataka je uneto preko 5.100 dokumenata, od čega: preko 2.000 dokumenata čiji je primarni izvor FHP (izjave svedoka i istraživačke beleške), preko 1.800 sudskih dokumenata (najviše iz predmeta pred MKSJ), kao i preko 1.200 dokumenata iz drugih izvora.

Od 2005. godine kada je Baza podataka postala funkcionalna do kraja 2011. godine, u Bazu podataka je uneto preko 40.500 dokumenata a analizom podataka kreirano je preko 25.500 dosijea žrtava ratnih zločina i drugih povreda ljudskih prava kao i pripadnika oružanih formacija koji su poginuli u borbi. Baza podataka sadrži i dosijee preko 1.700 mogućih počinilaca.

7. Arhiva FHP¹⁴

U Arhivu FHP-a pohranjuje se građa o masovnom kršenju ljudskih prava tokom sukoba u bivšoj Jugoslaviji. Građa se profesionalno kategorizuje, čuva i koristi za aktivnosti FHP-a. Vizija FHP-a je da Arhiv FHP-a bude otvoren za naučnike, istraživače, institucije, novinare i umetnike.

U periodu izveštavanja u Arhivu FHP-a pohranjeno je oko 1.000 štampanih dokumenata i 3.183 diska sa video arhivom i dokaznim predmetima suđenja pred MKSJ. Urađena je i katalogizacija ukupno 3.122 dokumenata i 683 dana suđenja u predmetima *Milan Milutinović i dr.* i *Slobodan Milošević*. Radi trajne zaštite arhivske građe i lakšeg pristupa, FHP je i u 2011. godini nastavio sa digitalizacijom dokumenata. Digitalizovano je ukupno 2.490 dokumenata¹⁵.

Tokom 2011. godine, Arhivu FHP je koristilo nekoliko novinara i istraživača kao i Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije. U novembru, Arhiva FHP-a je dobila značajno priznanje time što je Međunarodni arhivski savet (International Council on Archives - ICA) uključio Arhivu FHP-a u međunarodni direktorijum arhiva koji čuvaju dokumentaciju o kršenjima ljudskih prava.

¹³ Planirana unapređenja Baze podataka u okviru projekta *Informacioni sistemi dokumentacionih centara* nisu sprovedena tokom perioda izveštavanja zbog odluke Švajcarskog ministarstva inostranih poslova da odloži podršku ovom projektu zbog podnošenja krivične prijave protiv Mirsada Tokače, predsednika Istraživačko-dokumentacionog centra iz Sarajeva.

¹⁴ O sadržaju Arhive FHP-a videti na www.hlc-rdc.org

¹⁵ Do kraja 2011. godine, FHP je digitalizovao preko 85% arhivske građe.

Fond za humanitarno pravo

II Pravda i reforma institucija

Tokom 2011. godine, FHP je zastupao žrtve u suđenjima za ratne zločine i postupcima za ostvarivanje prava na reparacije sudskim i administrativnim putem. Posmatrači FHP-a su pratili sva suđenja za zločine i druga etnički i politički motivisana krivična dela pred sudovima u Srbiji i o svojim nalazima obavestavali javnost. FHP je podneo i dve krivične prijave protiv osumnjičenih za ratne zločine. Osim toga, FHP je nastavio da pruža stručnu podršku žrtvama kršenja ljudskih prava u Sandžaku u samostalnom zagovaranju njihovog prava na reparacije pred institucijama Republike Srbije.

1. Zastupanje žrtava u suđenjima za ratne zločine i etnički motivisana krivična dela¹⁶

FHP je i u 2011. godini pružao pravnu podršku žrtvama ratnih zločina u postupcima protiv odgovornih koji su održani pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu. Pet punomoćnika koje je obezbedio FHP zastupali su interese žrtava i njihovih porodica u tri predmeta koji se odnose na zločine počinjene u Hrvatskoj, Kosovu i BiH: *Lovas, Ćuška/Qushkë i Skočić*. Održano je ukupno 90 dana suđenja, na kojima su saslušana 152 svedoka, od kojih je devet saslušano na predlog punomoćnika FHP-a.

Zahvaljući FHP-u, devet članova porodica žrtava zločina u Lovasu i Skočićima pratilo je glavni pretres tokom većine održanih dana suđenja. FHP je obezbedio njihov dolazak iz Hrvatske i BiH, kao i smeštaj i druge vidove podrške za vreme njihovog boravka u Beogradu.

Advokat FHP-a je u svojstvu punomoćnika učestvovao i u predistražnom postupku koji se vodi pred Višim sudom u Kraljevu protiv nepoznatih počinitelaca ubistva Albanca Behrama Gigollaja i pokušaja ubistva njegovog sina Ganija Gigollaja u Mataruškoj Banji 24.03.1999. godine. Advokat FHP-a prisustvovao je na šest saslušanja svedoka u okviru predistražnih radnji.

2. Praćenje suđenja za ratne zločine u Srbiji¹⁷

Praćenje suđenja

Stručni posmatrači FHP-a su pratili tok glavnog pretresa u 10 predmeta ratnih zločina pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu [*Bijeljina, Bitići, Beli Manastir, Rastovac, Lički Osik, Prijedor, Medak, Gnjilanska grupa, Tuzlanska kolona i Zvornik III i IV*], jedan predmet [*Orahovac*] pred Višim sudom u Požarevcu, jedan predmet [*Kušnin*] pred Višim sudom u Nišu i jedan predmet [*Srbica*] pred Višim sudom u Kraljevu, kao i devet predmeta pred Odeljenjem za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu [*Suva Reka, Vukovar, Lički Osik, Tenja, Prijedor, Medak, Stara Gradiška, Gnjilanska grupa i Banski Kovačevac*]. Ukupno je ispraćeno 87 dana suđenja tokom kojih je je ispitano 114 svedoka. Nakon svakog dana suđenja stručni posmatrači sačinili bi dnevni izveštaj koji je objavljen na veb sajtu FHP-a.

¹⁶ O analizi suđenja u predmetima u kojima je FHP zastupao žrtve, FHP će do kraja marta 2012. godine izdati poseban izveštaj.

¹⁷ O analizi suđenja u predmetima koje je FHP pratio tokom 2011. godine, FHP će izdati izveštaj do kraja marta 2012. godine.

Fond za humanitarno pravo

Analize

Na osnovu praćenja suđenja, tim stručnih posmatrača je sačinio godišnji izveštaj o suđenjima za ratne zločine i etnički motivisana krivična dela u Srbiji u 2010. godini. Izveštaj daje pregled opštih karakteristika suđenja za ratne zločine u Srbiji i pregled pojedinačnih suđenja. U okviru pregleda pojedinačnih suđenja analizirano je pet predmeta za ratne zločine i jedan predmet etnički motivisanog krivičnog dela u kojima je FHP zastupao oštećene, kao i 15 predmeta ratnih zločina koje su u svojstvu stručne javnosti pratili posmatrači FHP-a. Svaka pojedinačna analiza predmeta sadrži podatke o početku suđenja, broju sudećih dana, broju svedoka (svedoka/oštećenih) i veštaka, kao i podatke o donetim presudama.

Pravni tim FHP-a izradio je i analizu postupka i sudskih odluka u predmetu Suva Reka (okr. Radoslav Mitrović i dr.) održanog pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu. Analiza sadrži detaljne podatke o postupku i ocenu pojedinih faza i sudskih odluka i sačinjena je na osnovu neprekidnog praćenja postupka od strane izvršne direktorke FHP-a Nataše Kandić i advokata Dragoljuba Todorovića, u svojstvu punomoćnika žrtava.

FHP je izradio i izveštaj o nezakonitostima u procesuiranju ratnih zločina u Srbiji. Izveštaj između ostalog obuhvata podatke o neprofesionalnom postupanju zamenika Tužioca za ratne zločine, o povlačenju svedoka iz programa zaštite, informacije o zastrašivanju svedoka i obraćanje FHP-a institucijama Republike Srbije tim povodom.

Prikupljanje dokumentacije

FHP se radi prikupljanja sudske dokumentacije koja se odnosi na ranije pravnosnažno okončane predmete ratnih zločina obraćao Vrhovnom kasacionom sudu, Vojnom arhivu Srbije i višim sudovima u Srbiji (Beograd, Kraljevo, Leskovac, Niš, Požarevac, Prokuplje, Valjevo i Vranje) upućivanjem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja. Na osnovu upućenih zahteva nadležni organi dostavili su FHP-u 10 presuda, 3 rešenja, 4 optužnice i jedan zapisnik sa glavnog pretresa.

3. Podnošenje krivičnih prijava protiv osumnjičenih za ratne zločine

Tokom 2011. godine, pravni tim FHP je na osnovu analize izjava žrtava i druge relevantne dokumentacije sačinio dve krivične prijave i podneo ih Tužilaštvu za ratne zločine Republike Srbije.

U septembru 2011. godine, podneta je krivična prijava protiv više pripadnika VJ i MUP-a zbog ratnih zločina izvršenih nad muslimanskim civilima i vojnicima u logorima Šljivovica i Mitrovo Polje 1995-1996. godine¹⁸. U oktobru, podneta je krivična prijava protiv više pripadnika JNA, Teritorijalne odbrane i dobrovoljaca zbog ratnih zločina izvršenih nad hrvatskim civilima u Tenji 1991. godine (okolina Osijeka, Republika Hrvatska)¹⁹.

¹⁸ Videti saopštenje *FHP podneo krivičnu prijavu zbog ratnih zločina u logorima Šljivovica i Mitrovo Polje*, 13.09.2011. godine.

¹⁹ Videti saopštenje *FHP podneo krivičnu prijavu protiv više od 30 lica zbog ratnih zločina u Hrvatskoj, počinjenih 1991*, 13.10.2011. godine.

Fond za humanitarno pravo

4. Dostavljanje dokumentacije sudovima

FHP je tokom 2011. godine Odeljenju za ratne zločine Višeg suda u Beogradu dostavio pet izjava svedoka koje se odnose na ratni zločin u Čuški/Qushkë. Takođe, FHP je Višem javnom tužilaštvu u Kraljevu dostavio i tri izjave svedoka koje se odnose na ubistvo Behrama Gigollaja.

5. Zastupanje žrtava kršenja ljudskih prava u prošlosti u postupcima za ostvarivanje prava na reparacije

FHP je i u 2011. godini nastavio da zastupa žrtve ratnih zločina, torture, nezakonitog pritvora, prinudne mobilizacije i drugih kršenja ljudskih prava u postupcima za ostvarivanje prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete protiv države.

5.1. Podrška žrtvama u ostvarivanju prava na reparacije sudskim putem

Advokati FHP-a su u 2011. godini zastupali 204 žrtve kršenja ljudskih prava za koje su odgovorne institucije Srbije, Crne Gore i Kosova u sudskim postupcima za ostvarivanje prava na materijalne reparacije. U periodu izveštavanja, održano je 57 ročišta na kojima je saslušano 11 žrtava i pet svedoka. FHP je tokom perioda izveštavanja organizovao dolazak 12 žrtava na svedočenje i medicinsko veštačenje. Tokom 2011, advokati FHP-a su podneli i 27 podnesaka, među kojima pet žalbi a primljeno je 12 presuda u predmetima u kojima FHP zastupa žrtve kršenja ljudskih prava u Srbiji. Sudovi u Republici Crnoj Gori nisu doneli ni jednu presudu, kao ni sudovi u Republici Kosovo.

Sudovi u Srbiji su u 2011. godini ili potpuno odbijali ili priznavali delimično pravo na materijalne reparacije žrtvama srpske vojske i/ili policije. FHP je postigao jedno vansudsko poravnanje sa državom u ime Roma Jovice Dimitrova koji je 1996. godine bio žrtva policijske torture, u iznosu od 450.000 dinara.

Pregovori sa Ministarstvom pravde o vansudskom poravnanju u predmetu Podujevo/Podujevë

FHP je tokom 2011. godine održao dva sastanka sa predstavnicima Ministarstva pravde Republike Srbije u vezi sa vansudskim poravnanjem u predmetima u kojima FHP zastupa preživlele i članove porodica albanskih civila koje su pripadnici MUP-a Srbije streljali 28.03.1999. godine u Podujevu/Podujevë.

5.1.1. Izveštaj o praksi sudova u postupcima za ostvarivanje prava na reparacije

FHP je u decembru objavio izveštaj koji sadrži analizu prakse sudova u sudskim postupcima za ostvarivanje prava na materijalne reparacije u Srbiji – *Materijalne reparacije za povrede ljudskih prava u prošlosti – Praksa sudova u Republici Srbiji*. Osim analize najvažnijih negativnih karakteristika, izveštaj sadrži i analizu suđenja u osam predmeta u kojima FHP zastupa žrtve pred sudovima, kao i pregled postupaka i donetih presuda u ostalim slučajevima pred sudovima u Srbiji.

Fond za humanitarno pravo

6. Pružanje podrške žrtvama u ostvarivanju administrativnih reparacija

FHP je analizom dokumentacije i direktnim kontaktima sa žrtvama i udruženjima žrtava identifikovao 15 žrtava i članova porodica žrtava kršenja ljudskih prava tokom oružanih sukoba 90-tih koji zbog restriktivnih (diskriminatorских) zakonskih uslova u Srbiji nemaju pravo na administrativne reparacije. FHP je žrtve informisao o proceduri, mogućim rezultatima i potrebnoj dokumentaciji. Nakon pribavljanja relevantne dokumentacije i obezbeđivanja punomoćja od žrtava, FHP je tokom 2011. godine podneo tri zahteva za ostvarivanje prava na administrativne reparacije. U slučaju negativnih odluka, FHP će pokrenuti postupke pred Ustavnim sudom Srbije a potom i pred Evropskim sudom, pozivajući se na član 14 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda (zabrana diskriminacije).

7. Podrška žrtvama u zagovaranju ostvarivanja prava na reparacije

FHP je tokom perioda izveštavanja, zajedno sa Udruženjem za zaštitu prava proteranih i raseljenih iz opštine Priboj [Udruženjem], organizovao dva sastanka sa Ministrom bez portfelja Sulejmanom Ugljaninom na kojima je diskutovano o sadržaju i implementaciji sveobuhvatnog Programa pomoći za žrtve kršenja ljudskih prava u opštini Priboj. U junu Ministarstvo bez portfelja je, na inicijativu i uz višemesečne konsultacije sa FHP-om i Udruženjem, izradilo dokument *Program za povratak izbeglih i raseljenih Bošnjaka iz opštine Priboj u periodu od 1991-1999. godine*²⁰ čija implementacija zavisi od obezbeđivanja finansijskih sredstava.

8. Zastupanje žrtava drugih kršenja ljudskih prava

U izveštajnom periodu, FHP je nastavio da zastupa 20 žrtava torture, diskriminacije, povrede prava na imovinu lica u parničnim i krivičnim postupcima pred sudovima u Beogradu. Održana su tri ročišta. Nije doneta nijedna presuda.

III Program neformalnog obrazovanja o tranzicionoj pravdi

FHP je 13. maja 2011. godine organizovao *brainstorming* sastanak o budućem programu obrazovanja o tranzicionoj pravdi na kojem su učestvovali izvršna direktorka, koordinatori programa FHP-a, Vladimir Petrović (istoričar), Nemanja Stjepanović (novinar) i Marijana Toma (istoričarka).

Škola tranzicione pravde

Od 17. oktobra do 10. decembra 2012. FHP je organizovao prvu Školu tranzicione pravde [Školu], koju je pohađalo 37 studenata, postdiplomaca i nastavnika građanskog vaspitanja. Cilj Škole bio je obrazovanje o sudski utvrđenim činjenicama o ratnim zločinima na prostoru bivše Jugoslavije, zatim o praksi

²⁰ Plan obuhvata sledeće mere, koje su uslovi održivosti povratka: obnova nepokretnosti, izgradnja infrastrukture (putevi, vodovod, i električna mreža), povezivanje radnog staža za proterane i raseljene koji su bili prinuđeni da napuste posao, povoljni krediti za započinjanje privatnog biznisa.

Fond za humanitarno pravo

utvrđivanja činjenica putem istražnih komisija, pravu na reparacije žrtvama kršenja ljudskih prava i važnosti arhivske građe za očuvanje sećanja na zločine iz prošlosti. Predavači su bili zaposleni i saradnici FHP-a, ali i predavači koji su svoje znanje o temama stekli radeći u MKSJ ili u drugim domaćim i međunarodnim organizacijama koje se bave tranzicionom pravdom.

Simbolično, ukazujući na važnost uspostavljanja i negovanja kulture ljudskih prava, diplome o završenoj Školi dodeljene su na Međunarodni dan ljudskih prava, 10. decembra 2011. godine.

Polaznici su tokom evaluacija sva predavanja i Školu ocenili visokim ocenama, uz konstataciju da je Škola za mnoge polaznike bila mesto na kojem su prvi put slušali o sudski utvrđenim činjenicama u vezi sa zločinima koji su počinjeni u Srebrenici, Višegradu, Vukovaru i na Kosovu, a za neke od događaja su prvi put čuli.

IV Informisanje javnosti i Outreach

FHP je i u 2011. godini putem saopštenja, publikacija i veb sajta informisao javnost, institucije Republike Srbije i država u regionu, medije, međunarodne vladine i nevladine organizacije o svojim aktivnostima i temama značajnim za uspostavljanje tranzicione pravde u regionu.

FHP je nastavio da zastupa ideju o uspostavljanju REKOM-a (Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava na području nekadašnje SFRJ), da sprovodi debatu o nacrtu Predloga Statuta REKOM-a, pomaže sprovođenju medijske kampanje Koalicije za REKOM i kampanje prikupljanja potpisa, kao i da učestvuje u zagovaranju uspostavljanja REKOM-a.

1. Informisanje javnosti

1.1. Saopštenja

FHP je u 2011. godini izdao 41 saopštenje kojima je reagovao na pitanja i probleme iz domena tranzicione pravde. Kroz saopštenja, FHP je iznosio svoje stavove i analize koji se odnose na suđenja za ratne zločine, funkcionisanje institucija, presude o priznanju i obavestavao je javnost o podnošenju krivičnih prijavi i slično. Većina saopštenja je prevedena na engleski jezik, a manji broj i na albanski.

1.2. Publikacije

1.2.1. Edicija *Kraj Jugoslavije*

FHP i Institut za savremenu istoriju iz Beograda pokrenuli su 2010. godine ediciju *Kraj Jugoslavije*²¹. Edicija pledira da prikupi i kritički prikaže ključna dokumenta za razumevanje raspada Jugoslavije i rata koji je na njenom prostoru usledio.

²¹ Edicija je naknadno preimenovana u *Kraj Jugoslavije*.

Fond za humanitarno pravo

Bosna i Hercegovina u vreme raspada SFRJ

U aprilu, FHP i Institut za savremenu istoriju su u okviru zajedničkog projekta *Jugoslovenska kriza* objavili zbornik dokumenata *Bosna i Hercegovina u vreme raspada SFRJ*. Zbornik je priredio dr Kosta Nikolić iz Instituta za savremenu istoriju. Zbornik sadrži osam dokumenata koji su izvedeni kao dokazi u postupku protiv Slobodana Miloševića pred MKSJ a koji do sada nisu korišćeni u istoriografskim radovima na prostoru bivše Jugoslavije, uvodnu studiju koja sadrži kratku analizu najvažnijih političkih događaja u BiH od početka 1990. do proleća 1992. godine kao i biografski registar najznačajnijih aktera jugoslovenske i bosanskohercegovačke krize. Štampan u 500 primeraka, zbornik je distribuiran bibliotekama, univerzitetima, nevladinim organizacijama i drugim zainteresovanim pojedincima i institucijama.

Od mira do rata – Dokumenta Predsedništva SFRJ, januar-mart 1991.

U novembru, FHP i Institut za savremenu istoriju objavili su zbornik *Od mira do rata – Dokumenta Predsedništva SFRJ, januar-mart 1991*. Okosnicu zbornika čine stenografske beleške zasedanja Predsedništva SFRJ, kolektivnog šefa države, sa početka 1991. godine. Ovaj organ je igrao jednu od najvažnijih uloga u u dinamici razvoja jugoslovenske krize. Stenografske beleške su postale dostupne javnosti nakon što su u formi dokaza izvedene pred MKSJ, u postupku protiv Slobodana Miloševića. Zbornik je štampan u 300 primeraka. Distribuiran je bibliotekama, univerzitetima, nevladinim organizacijama i drugim zainteresovanim pojedincima i institucijama.

1.2.2. Kosovska knjiga pamćenja

Prvi tom *Kosovske knjige pamćenja*, koji sadrži narative o 2.046 osoba koje su izgubile život ili nestale na Kosovu tokom 1998. godine štampana je na albanskom, srpskom i engleskom jeziku u ukupnom tiražu od 3.100 primeraka (albanski 1.800, srpski 700 i engleski 600). Knjiga je distribuirana porodicama žrtava, bibliotekama, institucijama i univerzitetima u Srbiji, na Kosovu i u inostranstvu, medijima, međunarodnim organizacijama i drugim relevantnim i zainteresovanim pojedincima i organizacijama. Uz knjigu štampan je i *bookmarker*, na kojem je napisana osnovna poruka knjige – *Da ljudi pamte ljude* i adresa veb sajta posvećenog *Kosovskoj knjizi pamćenja*.

Veb sajt Kosovska knjiga pamćenja

U septembru, FHP je celokupni sadržaj knjige postavio na veb sajt posvećen *Kosovskoj knjizi pamćenja*²², čime je posetiocima omogućeno da knjigu pretražuju elektronskim putem na sva tri jezika. Osim narativa o žrtvama, veb sajt sadrži i informacije o promocijama knjige, podatke o Popisu ljudskih gubitaka na Kosovu itd. Od septembra do decembra 2011, ova stranica imala je preko 8.104 poseta.

1.2.3. Dosije: 10. Diverzantski odred Glavnog štaba Vojske Republike Srpske²³

U septembru 2011, FHP je izdao *Dosije: 10. Diverzantski odred Vojske Republike Srpske*²⁴. Publikacija je štampana na srpskom i engleskom jeziku, u ukupnom tiražu od 400 primeraka. Distribuiran je tužilaštvima, sudovima, domaćim i stranim organizacijama za ljudska prava, udruženjima žrtava, medijima i drugim relevantnim institucijama i pojedincima u Srbiji i inostranstvu.

²² Veb sajtu se može pristupiti sa tri adrese: www.kosovskaknjigapamcenja.org, www.kosovomemorybook.org, www.liberkujitimiikosoves.org.

²³ Dosije u elektronskoj formi dostupan na www.hlc-rdc.org.

²⁴ Više o sadržaju dosijea, videti u Odeljku I *Dokumentovanje* (strana 5).

Fond za humanitarno pravo

1.2.4. Izveštaj *Suđenja za ratne zločine i etnički motivisana krivična dela u Srbiji u 2010.*

Publikacija ima tri dela: 1) Izveštaj o suđenjima za ratne zločine i etnički motivisana krivična dela; 2) Analiza postupka i sudskih odluka u predmetu *Suva Reka* i 3) Izveštaj o nezakonitosti u procesuiranju ratnih zločina. Štampana je na srpskom i engleskom jeziku u ukupnom tiražu od 400 primeraka. Distribuirana je pravosudnim institucijama, domaćim i stranim organizacijama koje se bore za ljudska prava, udruženjima žrtava, medijima i drugim relevantnim institucijama i pojedincima u Srbiji i inostranstvu.

1.2.5. Izveštaj *Materijalne reparacije za povrede ljudskih prava u prošlosti - Praksa sudova u Srbiji*

Publikacija *Materijalne reparacije za povrede ljudskih prava u prošlosti - Praksa sudova u Srbiji* sadrži kratku analizu relevantne zakonske regulative i ukazuje na negativne karakteristike sudskih postupaka za ostvarivanje materijalnih reparacija na osnovu slučajeva u kojima je FHP zastupao žrtve. U aneksima izveštaja, dati su nalazi i izveštaji relevantnih međunarodnih institucija koje su pratile ostvarivanje prava na reparacije u Srbiji, kao i Evropska konvencija o naknadi štete žrtvama nasilnih krivičnih dela. Izveštaj je objavljen na srpskom i engleskom jeziku u ukupnom tiražu od 450 primeraka. Distribuiran je institucijama, univerzitetima, pravnim stručnjacima, organizacijama za ljudska prava i demokratiju i drugim zainteresovanim organizacijama i pojedincima u Srbiji i u regionu.

1.3. Internet prezentacija FHP-a

FHP je tokom perioda izveštavanja ažurirao sadržaj svoje internet prezentacije postavljanjem saopštenja za štampu, elektronskih izdanja publikacija, izveštaja, video klipova, transkripta i izveštaja sa suđenja, najava događaja itd.

U izveštajnom periodu, na sajt FHP je postavljeno 40 saopštenja za medije, vezanih za aktuelne događaje u Srbiji i aktivnosti FHP, preko 300 transkripata sa suđenja pred domaćim sudovima i MKSJ, jedna publikacija i šest izveštaja. U delu sajta "FHP u medijima" postavljeno je 18 medijskih izveštaja o FHP-u. Svi TV prilozi su prethodno postavljeni na sajtove YouTube i Blip.tv. Tokom 2011. godine, stranica FHP, na sva tri jezika, imala je oko 46.000 posetilaca.

U 2011. godini, FHP je izradio novu internet prezentaciju, usklađenu sa programskim aktivnostima FHP-a. Novi veb sajt olakšao je pristup korisnika pojedinim stranama i preuzimanje podataka.

1.4. Konferencije i debate²⁵

1.4.1. Debata *Da li Srbija odustaje od Kosova?*

FHP je 11. oktobra 2011. godine organizovao debatu pod nazivom „Da li Srbija odustaje od evropskih integracija?“ Debata je organizovana kao reakcija na državnu politiku prema Kosovu, posebno u svetlu postavljanja barikada na severu Kosova, na indikacije da političke elite odustaju od evropskih integracija,

²⁵ Detaljnije o konferencijama i debatama koje je FHP organizovao tokom 2011. godine videti na www.hlc-rdc.org.

Fond za humanitarno pravo

kao i zbog ograničavanja ljudskih prava i sloboda garantovanih Ustavom (zabrana održavanja Parade ponosa). Na debati je učestvovalo oko 30 profesora univerziteta, umetnika, političara, aktivista za ljudska prava i predstavnika organizacija civilnog društva, kao i predstavnika medija.

1.4.2. Konferencija o domaćim suđenjima za ratne zločine

Dana 16.09.2011. godine, FHP i Balkanska istraživačka mreža (BIRN) organizovali su Regionalnu konferenciju o suđenjima za ratne zločine. Na konferenciji se kroz četiri panela razgovaralo o izazovima u procesuiranju ratnih zločina pred lokalnim pravosuđima, nasleđu MKSJ i problemima u programima zaštite svedoka. Konferenciji je prisustvovalo preko 120 predstavnika pravosudnih institucija iz zemalja bivše Jugoslavije (Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Kosovo), kao i predstavnici MKSJ, međunarodnih vladinih organizacija, civilnog društva iz regiona, žrtve i svedoci u predmetima za ratne zločine pred domaćim sudovima.

1.4.3. Konferencija *Pravo žrtava kršenja ljudskih prava tokom 90-tih na materijalne reparacije u Srbiji*

U nameri da podstakne debatu i senzitivise predstavnike institucija i donosiocce odluka u Srbiji o pravu žrtava na reparacije i problemima sa kojima se žrtve suočavaju u postupcima za ostvarivanje prava na materijalne reparacije, FHP je 21. decembra 2011. godine organizovao konferenciju o pravu žrtava kršenja ljudskih prava tokom 90-tih na materijalne reparacije u Srbiji. Na skupu je učestvovalo oko 78 učesnika, predstavnika ministarstava, pravosudnih institucija, ombudsmana, poverenice za zaštitu ravnopravnosti, advokata, pravnika kao i aktivista za ljudska prava i predstavnika civilnog društva i udruženja žrtava.

1.5. Konferencije za štampu i promocije²⁶

1.5.1. Javne prezentacije preliminarnih rezultata Popisa ljudskih gubitaka

U aprilu, FHP je održao tri javne prezentacije preliminarnih rezultata Popisa ljudskih gubitaka Srbije i Crne Gore u ratovima u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH. Prezentacijama održanim u Podgorici, Beogradu i Nišu prisustvovalo je oko 300 članova porodica stradalih, ubijenih i nestalih, predstavnika udruženja porodica žrtava, veterana, nevladinih organizacija, medija i institucija. FHP je na prezentacijama predstavio preliminarne rezultate Popisa a članovi porodica stradalih, ubijenih i nestalih su proverili tačnost i potpunost podataka o svojim najbližim u Bazi podataka FHP-a.

1.5.2. Promocija *Kosovske knjige pamćenja*

Prvi tom *Kosovske knjige pamćenja* promovisan je 7. septembra 2011. u Prištini/Prishtinë u Narodnoj biblioteci. Dan kasnije, knjiga je predstavljena u Beogradu, u Biblioteci FHP-a. Promocijama su prisustvovali članovi porodica žrtava, predstavnici udruženja žrtava, institucija, ambasada, međunarodnih institucija, domaćih i međunarodnih nevladinih organizacija, umetnici, intelektualci,

²⁶ Detaljnije izveštaje sa konferencija za štampu i promocija videti na www.hlc-rdc.org

Fond za humanitarno pravo

novinari i drugi zainteresovani pojedinci. Knjiga je promovisana i na Britanskoj akademiji u Londonu 15. septembra. Detaljnije o svim promocijama možete pročitati na www.kosovskaknjigapamcenja.org.

1.5.3. Promocija *Dosijea: 10. Diverzantski odred Glavnog štaba Vojske Republike Srpske*

FHP je 10. septembra 2011. godine organizovao konferenciju za štampu povodom objavljivanja *Dosijea: 10. Diverzantski odred Glavnog štaba Vojske Republike Srpske*. Konferenciji koja je organizovana u Biblioteci FHP-a prisustvovalo je oko 30 novinara, predstavnika organizacija za ljudska prava, institucija i drugih zainteresovanih pojedinaca.

1.5.4. Promocija Zbornika *Bosna i Hercegovina u vreme raspada SFRJ*

FHP i Institut za savremenu istoriju su 15. aprila u Biblioteci FHP-a organizovali promociju zbornika *Bosna i Hercegovina u vreme raspada SFRJ* na kojoj je prisustvovalo oko 40 učesnika – istoričara, pravnik, novinara, aktivista nevladinih organizacija i drugih zainteresovanih pojedinaca. Promociju je pratila i debata.

1.5.5. Promocija publikacije *Global Civil Society*

FHP je 24. januara 2011. godine organizovao promociju godišnjeg zbornika tekstova Centra za globalno upravljanje iz Londona (London School of Economics) pod nazivom *Global Civil Society 2011*. Zbornik sadrži tekstove eksperata iz raznih sfera društvenih nauka o civilnom društvu koje na globalnom nivou kreira, osporava i promoviše vrednosti kojima doprinosi uspostavljanju pravde u lokalnim društvima.

1.6. Biblioteka FHP-a

Biblioteka Fonda za humanitarno pravo je posvećena sakupljanju, čuvanju i davanju na korišćenje knjiga, multimedijalnih izdanja, časopisa iz oblasti tranzicione pravde, humanitarnog prava, istorije sukoba u bivšoj Jugoslaviji tokom 90-tih, dokumentovanja ratnih zločina, itd. Biblioteku FHP-a uglavnom koriste zaposleni i saradnici FHP ali i istraživači, studenti, predstavnici institucija i drugih nevladinih organizacija, kao i drugi zainteresovani. Tokom 2011. godine Biblioteku FHP-a je koristilo nekoliko desetina korisnika.

Biblioteka FHP je tokom 2011. godine pribavila 257 novih publikacija. Biblioteka FHP-a poseduje oko 6.000 publikacija iz oblasti tranzicione pravde, međunarodnog humanitarnog prava, ljudskih prava, istorije, angažovane umetnosti itd.

2. Outreach

2.1. Inicijativa REKOM²⁷

Konsultativni proces

Tokom perioda izveštavanja, FHP je u ime Koalicije za REKOM organizovao završne regionalne konsultacije sa pravničkom zajednicom o nacrtu Predloga Statuta REKOM (Beograd, 22. i 23. januar 2011) i Četvrtu skupštinu Koalicije za REKOM na kojoj je usvojen Predlog Statuta REKOM-a.

²⁷ Detaljnije o procesu REKOM na www.zarekom.org

Fond za humanitarno pravo

FHP je u ime Koalicije za REKOM pripremio i objavio publikaciju *Konsultativni proces o utvrđivanju činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava počinjenim na području nekadašnje Jugoslavije*. Izveštaj se odnosi na period maj 2006 – januar 2011, i sadrži sve predloge i preporuke učesnika konsultativnog procesa o osnivanju i modelu REKOM kao i Predlog Statuta REKOM-a.

Medijska kampanja

U periodu od 26. aprila do 30. juna 2011, FHP je sprovodio medijsku kampanju *Million potpisa za REKOM* u Srbiji koja je pratila kampanju prikupljanja potpisa. Cilj kampanje bio je da poveća vidljivost Inicijative za REKOM u javnosti i da se građani motivišu da potpišu peticiju za osnivanje REKOM-a.

U ime Koalicije za REKOM, FHP je pripremio publikaciju *Inicijativa REKOM u medijima*, koja sadrži objave u štampanim i elektronskim medijima u svim državama naslednicama bivše SFRJ od 2007. do 2011. godine, kao i transkripte izabranih emisija koje su za temu imale proces REKOM.

Javno zagovaranje

FHP je u Srbiji vodio kampanju javnog zagovaranja osnivanja REKOM-a, čiji cilj je dobijanje političke podrške za osnivanje REKOM-a. FHP je organizovao sastanke sa predsednicom Narodne skupštine Republike Srbije, poslaničkim klubovima vladajuće koalicije i opozicionog LDP-a, rukovodstvom Demokratske stranke, Socijalističke partije Srbije, Srpskog pokreta obnove, Pokreta veterana, i predsednikom Republike Srbije Borisom Tadićem. Svi predstavnici stranaka i državnih institucija sa kojima su održani sastanci pružili su javnu podršku osnivanju REKOM-a.

Izvršna direktorka FHP predstavila je 26. januara 2011. Inicijativu REKOM Komitetu za spoljne poslove Parlamentarne skupštine Saveta Evrope. Istog dana, Parlamentarna skupština Saveta Evrope usvojila je rezoluciju *Pomirenje i politički dijalog između država bivše Jugoslavije (1786/2011)* u kojoj pozdravlja napore Koalicije za REKOM da se osnuje Regionalna komisija koja će prikupiti i utvrditi činjenice o počinjenim ratnim zločinima i na taj način odati poštovanje i priznati sve žrtve.

U okviru priprema za javno zagovaranje, FHP je organizovao dva treninga o predstavljanju Nacrta statuta REKOM-a. Trening su vodili članovi Radne grupe za izradu nacrta Predloga Statuta REKOM-a.

Koalicija za REKOM

U cilju planiranja budućih aktivnosti, FHP je organizovao dva sastanka članova Koalicije za REKOM u Beogradu (16.07.2011) i Zagrebu (4.11.2011). Učesnici sastanka predložili su dalje širenje Koalicije za REKOM, prikupljanje potpisa podrške osnivanju REKOM-a, nastavak javnog zagovaranja osnivanja REKOM-a i formiranje regionalnog tima za javno zagovaranje, kao i intenzivnije uključivanje verskih zajednica u proces REKOM.

Fond za humanitarno pravo

2.2. Istraživanje o progresu tranzicione pravde u regionu bivše Jugoslavije

FHP je u 2011. godini nastavio sa praćenjem uspostavljanja tranzicione pravde u post-jugoslovenskim zemljama. U oktobru, započeto je istraživanje o progresu tranzicione pravde u periodu 2010-2011. Istraživanje je usmereno na monitoring i analizu mehanizama tranzicione pravde koji su usvojeni od strane institucija kao i organizacija civilnog društva.

FHP istraživanje sprovodi sa partnerskim organizacijama iz regiona: Centar za demokratiju i tranzicionu pravdu Banjaluka (Republika Srpska, BiH), Centar za tranzicionu pravdu Sarajevo (BiH), Inicijativa mladih za ljudska prava Hrvatska i Fond za humanitarno pravo Kosovo. FHP je organizovao nekoliko sastanaka sa partnerima radi upoznavanja sa metodologijom istraživanja i pripreme plana istraživanja.

2.3. Istraživanje *Slike ratnih zločina*

U periodu 11-13. april 2011. godine, u Biblioteci FHP-a, King's College London je u saradnji sa FHP-om organizovao istraživanje o značaju vizuelnog dokaznog materijala iz prakse Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju (ICTY) u kontekstu osnivanja međunarodnih sudskih tela, u sudskom procesu, kao i u kontekstu konsolidacije mira i bezbednosti u post-konfliktnim društvima. U istraživanju je učestvovalo preko 30 mladih novinara, pravnika, aktivista nevladinih organizacija, političkih partija i koordinatori programa FHP-a.

U sklopu istraživanja, 15. aprila u Biblioteci FHP-a održan je seminar *Slike ratnog zločina – Vizuelni dokumenti i njihov efekat u javnosti i u sudskim procesima* na kojem je učestvovalo oko 20 novinara, advokata, predstavnika nevladinih organizacija i ambasada. Na seminaru su ukratko predstavljeni rezultati istraživanja a učesnici su između ostalog diskutovali o ulozi medija u podsticanju sukoba i značaju video materijala u dokaznim postupcima pred Haškim tribunalom.

2.4. Posete FHP-u

Tokom 2011. godine, FHP je ugostio preko 100 studenata, umetnika i novinara uglavnom iz inostranstva, koji su boravili u Srbiji u okviru raznih studijskih programa. Tokom ovih susreta, predstavnici FHP su predstavljali aktivnosti organizacije od njenog osnivanja do danas, govorili o stanju tranzicione pravde na prostoru bivše Jugoslavije, inicijativi REKOM i drugim temama koje se tiču suočavanja sa prošlošću.

FHP su tokom 2011. godine posetile i brojne diplomate i predstavnici međunarodnih vladinih i nevladinih organizacija za ljudska prava i demokratiju. Između ostalih, FHP je posetio Tim za specijalne istraživačke zadatke Evropske unije (European Mission's Special Investigative Task Forces), predvođen šefom Tima Klintonom Vilijamsonom (Clint Williamson). Predstavnici Tima i FHP-a su razgovarali o istragama o ratnim zločinima, uključujući i istraživanje navoda o mestima zatvaranja, nestalim licima, mučenjima i ubijanjima, kao i o masovnim grobnicama, a koji se odnose na navode izveštaja Dika Martija (Dick Marty) za period 1999-2000. na Kosovu.

Fond za humanitarno pravo

V Volonterski rad u FHP

Tokom 2011. godine, u FHP-u je radilo četiri volontera: Bojana Stojadinović, Jelena Jovanović, Katarina Janković i Maša Kovačević. Volonteri su radili na projektima Ljudski gubici, Inicijativa REKOM, transfer Haške arhive i mapiranje ratnih zločina.

VI Koalicija za pristup pravdi

U decembru 2011. godine, FHP je sa još šest organizacija za ljudska prava i jednim novinarskim udruženjem osnovao Koaliciju za pristup pravdi. Cilj Koalicije je da ukaže javnosti da institucije Republike Srbije - pre svega Vlada i Parlament - kroz usvajanje nekoliko novih zakona (Zakona o parničnom postupku, Krivičnog zakonika, Zakonika o krivičnom postupku) negativno utiču na dostignuti nivo ljudskih prava i sloboda, posebno u odnosu na slobodan pristup građana pravosuđu i slobodu mišljenja²⁸.

VII Upravni odbor FHP-a

U 2011. godini, Upravni odbor FHP-a [UO] održao je tri sastanka. Na sastanku održanom 25.03.2011. godine, UO je usvojio godišnji izveštaj o aktivnostima FHP za 2010. godinu i izveštaj o finansijskom poslovanju. Na sastanku održanom 7.06.2011, UO je prihvatio ostavku Nore Ahmetaj i kao novog člana UO izabrao Tihomira Lozu, novinara *Transition online*-a. Članovi UO su na ovom sastanku informisani o sprovođenju programa FHP-a, o razvoju programa neformalnog obrazovanja, o procesu transformacije FHP Kosovo u samostalnu organizaciju kao i o osiguranim sredstima za sprovođenje programa FHP-a. Na sastanku održanom 6.10.2011. godine, UO je između ostalog doneo odluku o prestanku rada kancelarije FHP u Prištini/Prishtinë i dodeli njene imovine novoosnovanoj organizaciji FHP Kosovo. UO je na ovoj sednici usvojio izveštaj o relizaciji programa FHP-a i finansijski izveštaj za prvih šest meseci 2011. godine.

VIII Razvoj Informacionog sistema²⁹

FHP je zajedno sa Documentom i FHP Kosovo od 2011. godine započeo realizaciju projekta koji ima za cilj instaliranje informacionog sistema, koji će znatno unaprediti evidenciju, rukovanje i izdavanje dokumentacije u sva tri centra. Tim FHP-a (IT menadžer, dva analitičara, dvoje arhivista) aktivno je učestvovao u projektovanju i izradi informacionog sistema, učestvujući na devet sastanaka sa predstavnicima ostala dva centra i programerima. Takođe, tim FHP-a je pripremio niz dokumenata potrebnih za rukovanje dokumentacijom (šifarnici, pravilnici). S obzirom da će u okviru informacionog sistema u FHP-u biti instalirana i nova Baza podataka (novi softver), tim FHP-a je uradio i sproveo niz aktivnosti u cilju pripreme i bezbednog prenosa dokumenata iz stare u novu Bazu podataka. Planirano je da FHP počne sa korišćenjem dva od planiranih šest modula u martu 2012. godine.

²⁸ Videti saopštenje Koalicije za pristup pravdi *Koalicija za pristup pravdi zahteva poštovanje dostignutih prava i sloboda*, 27.12.2011. godine.

²⁹ Informacioni sistem je softver koji će omogućiti profesionalno rukovođenje dokumentacijom i podacima. Obuhvata pet modula: Unos dokumentacije, Analiza dokumentacije, Protokol upravljanja dokumentima, Edukativni program, Finansije i Evidencija o zaposlenima.

Fond za humanitarno pravo

IX Izveštaji revizora

U maju je, na zahtev FHP, urađena revizija finansijskih izveštaja svih projekata FHP-a za 2010. godinu, kao i administrativno-finansijskog sistema poslovanja. Reviziju je radila nemačka revizorska kuća *Fabel, Werner & Schnittke GmbH*³⁰, koja je u svom izveštaju dala pozitivno mišljenje, uz konstataciju da se finansije i administracija vode na visoko profesionalnom nivou.

Osim toga, FHP je sproveo revizije i pojedinačnih projekata Inicijativa REKOM, Ljudski gubici i Reparacije. Svi izveštaji revizora bili su pozitivni.

VII Podrška donatora

Aktivnosti FHP-a u 2011. godini finansijski su podržali: the Aegis Trust, the Balkan Trust for Democracy, the Charles Stewart Mott Foundation, Civil Rights Defenders, the European Commission (EIDHR), the European Commission Delegation to Serbia (EIDHR), Fund for an Open Society – Serbia, the Institute for Sustainable Communities, the National Endowment for Democracy, the Royal Netherlands Embassy (Balkans Regional Program), the Norwegian Ministry of Foreign Affairs, OAK Foundation, Open Society Institute, the Rockefeller Brothers Fund, the Sigrid Rausing Trust, the Swiss Federal Department of Foreign Affairs, the UN Voluntary Fund for Victims of Torture.

³⁰ www.fws-audit.com